

Woord vooraf door Romke de Waard

Aan iedereen die zich voor carillons interesseert en in het bijzonder aan diegenen die het op prijs stellen zo volledig mogelijk te worden geïnformeerd over de ontwikkeling van de beiaardkunst in de loop van deze eeuw heeft Laura Meilink-Hoedemaker een belangrijke dienst bewezen door het schrijven van een boek, waarin een volledig en duidelijk overzicht wordt gegeven van de talrijke activiteiten van Ferdinand Timmermans.

Door achtereenvolgens 1) alle nog beschikbare bronnen waarin gegevens omtrent de levensloop en de werkzaamheden van Timmermans te vinden zijn zorgvuldig te raadplegen, 2) de daarbij opgespoorde memorabilia in duidelijk van elkaar onderscheiden rubrieken in te delen, 3) binnen elk van die rubrieken de relevante gegevens in chronologische volgorde te rangschikken en 4) in de aldus opgezette overzichten telkens diverse karakteristieke hoofdlijnen pregnant naar voren te laten komen en deze met tal van wetenswaardigheden te versieren, is de schrijfster erin geslaagd een bijzonder waardevolle twee-eenheid te creëren van I) het 'portret' van de beiaardier Timmermans, en II) de geschiedenis van de in deze eeuw opnieuw tot bloei gekomen beiaardkunst, in het bijzonder voor zover het de periode 1916-1962 betreft.

Daarbij vormen de paragrafen over de biografie, de opleiding tot meubelmaker en orgelmaker, en de andere functies van Timmermans als musicus (o.a. als organist en koordirigent) als het ware de achtergrond voor diens optimaal gedetailleerde portret als a) beiaardier, b) docent beiaardspel, c) componist van beiaardmuziek en d) adviseur bij de bouw en inrichting van beiaarden. Maar door de systematische beschrijving van de vele activiteiten van Timmermans op elk van de onder a) tot en met d) bedoelde terreinen is tevens een boeiend overzicht ontstaan van de diverse interessante ontwikkelingen bij de opbloei van de beiaardkunst in Nederland.

Dat overzicht heeft het karakter van een volledige geschiedschrijving gekregen doordat de schrijfster in nauwe samenhang met de activiteiten van Timmermans ook aandacht heeft besteed aan de prestaties van andere beiaardiers, de creaties van andere componisten van beiaardmuziek en de werkzaamheden en opvattingen van de diverse instellingen die zich met de promotie van de beiaarden bezig hielden.

De belangrijkste twee redenen waarom het boek zo waardevol moet worden geacht zijn de volgende:

I. Door de combinatie van zijn activiteiten op de onder a) tot en met d) bedoelde terreinen en het schrijven van zijn in paragraaf 7.1 vermelde boek *Luidklokken en beiaarden in Nederland* (met name de in 1950 verschenen tweede druk van dat boek), werd Ferdinand Timmermans de belangrijkste schakel tussen de twee verschillende perioden waarin de sterke opbloei van de beiaardkunst zich heeft gemanifesteerd, namelijk A) de periode van 1900 tot en met 1941, welke werd gekenmerkt door het propageren van de opvattingen van Jef Denijn - die door zijn sublieme bespelingen van de volgens zijn inzichten ingerichte beiaard van de St. Romboutstoren te Mechelen ook Nederlandse beiaardvrienden had weten te inspireren - en de creatie van dertig nieuwe carillons in de evenredig zwevende stemming (tot 1931 van Engelse klokkengieters en daarna - op één na - van de klokkengieter A.H. van Bergen te Heiligerlee) en B) de periode na 1945, welke werd gekenmerkt door de snelle opbloei van de kunst van het gieten en zuiver stemmen van beiaardklokken door Nederlandse klokkengieters, de ontdekking door André Lehr dat de gebroeders Hemony consequent de middentoonstemming hadden toegepast, de restauratie en uitbreiding van Hemony-beiaarden en de vervaardiging van talrijke nieuwe beiaarden door Nederlandse klokkengieters, de erkenning door

de overheid en door toonkunstenaars van de beiaard als volwaardig muziekinstrument, en de oprichting van de Nederlandse beiaardschool te Amersfoort in 1953.

II. Door de systematische behandeling van de in het boek aan de orde gestelde onderwerpen en de grote rijkdom aan daarbij verwerkte gegevens worden vele lacunes in de literatuur opgevuld, met name in de literatuur over het tijdvak tussen 1916, zijnde het jaar waarin het standaardwerk van Mr A. Loosjes *De torenmuziek in de Nederlanden* en het boek van D.J. van der Ven *De torens zingen!* verschenen en 1947, het jaar waarin de regelmatige 'nieuwsvoorziening' door middel van het mededelingenblad van de Nederlandse Klokkenspel Vereniging van start ging. In zoverre is het boek een welkome aanvulling op hetgeen is geschreven door 1) Timmermans zelf in de tweede druk van *Luidklokken en beiaarden in Nederland* en 2) André Lehr in hoofdstuk X van zijn standaardwerk *Van paardebelt tot speelklok*.

Nieuw en belangwekkend is vooral de beschrijving van de ontwikkeling van de diverse vormen van beiaardconcerten, het ten gehore gebrachte repertoire en de gedrukte concertprogramma's (hoofdstukken 3 en 4) en de uitvoerige beschrijving van alle beiaardwedstrijden welke vóór 1940 in Nederland zijn gehouden (hoofdstukken 10 tot en met 17), waarbij niet alleen de telkens zorgvuldig weergegeven gang van zaken bij die wedstrijden, maar ook de interessante nabeschuivingen de aandacht verdienen. Bijzonder lezenswaardig is bijvoorbeeld de in paragraaf 11.4 aangehaalde briefwisseling tussen Van Ommeren en Casparie naar aanleiding van de op 29 en 30 augustus 1927 gehouden beiaardwedstrijden te Utrecht en 's-Hertogenbosch.

Bij voortdoring heeft Laura Meilink ernaar gestreefd de persoon en de diverse werkzaamheden van Timmermans objectief te beoordelen en te beschrijven. Mede daardoor is het haar gelukt een portret te creëren waarin de karaktertrekken van Timmermans zuiver tot uitdrukking komen. Het portret is niet geflatteerd, doch reëel en natuurgetrouw. Zo is bij voorbeeld een verantwoord evenwicht gerealiseerd tussen enerzijds citaten uit bijzonder lovende recensies van door Timmermans gegeven concerten en anderzijds woordelijk weergegeven ongezoeten kritiek van collega-beiaardiers (zie paragraaf 11.3). Soms volstaat de schrijfster met een nuchtere constatering, waarbij zij het aan de lezer overlaat om uit te maken of deze in positieve dan wel bedekt kritische zin moet worden verstaan. Zij doet dit bij voorbeeld in het slot van paragraaf 10.3, waarin zij, na te hebben opgemerkt dat beiaardwedstrijden zowel aan de deelnemers als aan de juryleden een gelegenheid bieden zich te manifesteren, constateert: 'Timmermans heeft in beide hoedanigheden van deze mogelijkheden ruimschoots gebruik gemaakt.'

Het door Laura Meilink geschetste beeld van Ferdinand Timmermans stemt geheel overeen met hetgeen ik mij herinner van de vele contacten die ik zelf met hem heb gehad, te beginnen met een voor mij zeer leerzaam gesprek op 28 juli 1939 in Bergen op Zoom (na afloop van de beiaardwedstrijd voor de deelnemers in afdeling B) en na de oorlog bij de talrijke bijeenkomsten van de Amsterdamse adviescommissie (1953-1959), de vergaderingen van de Rijkscommissie van advies voor oude en nieuwe luidklokken en klokkespelen (1955-1961), de door Timmermans en mijzelf namens die commissie verrichte keuringen en de gelegenheden waarbij wij samen met anderen de jury vormden bij beiaard- en compositiewedstrijden. Die samenkomsten werden doorgaans gekenmerkt door een goed zakelijk overleg, een waardevolle inbreng van Timmermans bij de gedachtewisselingen en een vriendschappelijke verstandhouding. Zeker, er bestond rivaliteit tussen de adviescommissie van de NKV en de in die jaren uitsluitend uit Ferdinand Timmermans bestaande klokkensectie van de NKO, maar erkend moet worden dat Timmermans toen de enige adviseur en keurmeester was die voldoende deskundig was om zelfstandig alle bestanddelen waaruit een beiaard is samengesteld, inclusief de klokkenstoel, op hun mérites te beoordelen en die bovendien in staat was zelf tekeningen en bestekken te maken. De adviescommissie van de NKV daarentegen ontleende haar gezag aan de nauwe samenwerking tussen verschillende deskundigen op de diverse terreinen, zoals die van de klokken, de bespeelinrichtingen, de klokkenstoelen, mechanica, electrotechniek, acoustiek enz.

De verwachting is gerechtvaardigd dat dit boek over Ferdinand Timmermans, gelet op diens grote betekenis voor de evolutie van de beiaardkunst in de tijd waarin hij leefde en de vele wetenswaardigheden welke in dit boek over die evolutie zijn vermeld, het karakter zal krijgen van een standaardwerk.

1991